

CONSEIL BRUXELLOIS DE L'ÉGALITÉ ENTRE LES FEMMES ET LES HOMMES
BRUSSELSE RAAD VOOR GELIJKHEID TUSSEN VROUWEN EN MANNEN
RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

ADVIES

Halftijdse monitoring van het Brussels gewestelijk actieplan ter ondersteuning van eenoudergezinnen

Aanvrager	Staatssecretaris Nawal Ben Hamou
Aanvraag ontvangen op	26 juni 2023
Advies uitgebracht door de RGVM op	21 september 2023

Vooraf

In Brussel zijn er bijna 65.000 eenoudergezinnen, waarvan de overgrote meerderheid bestaat uit een vrouw die één of meer kinderen alleen opvoedt. Deze gezinnen dragen individueel alle geestelijke, financiële en dagelijkse lasten van het huishouden, inclusief de zorg voor de kinderen. Ze kampen met heel wat moeilijkheden en lopen vier keer meer risico op armoede dan andere gezinnen. Ten overstaan van deze zorgwekkende bevinding heeft de Brusselse regering zich ertoe verbonden om een specifiek actieplan voor eenoudergezinnen op te stellen, en in het bijzonder voor alleenstaande vrouwen met kinderen, in een geest van overleg met de actoren van de verenigingssector die deze gezinnen bijstaan.

Dit Plan werd op 15 juli 2021 goedgekeurd en stelt 31 concrete maatregelen voor op basis van 5 pijlers voor gewestelijke actie :

- 1) Informeren, opleiden en sensibiliseren ;
- 2) Toegang tot een kwaliteitsvolle woning ;
- 3) Tewerkstelling en toegang tot beroepsopleiding ;
- 4) Stedelijk beleid ;
- 5) Mobiliteit.

Het doel van het Plan is om een gecoördineerd en doeltreffend antwoord te bieden op de behoeften van eenoudergezinnen en in het bijzonder van alleenstaande vrouwen met kinderen. De ambitie is om zoveel mogelijk gewestelijke hefboomen te activeren om innovatieve acties te ontwikkelen om deze huishoudens bij te staan.

Het gaat om een transversaal Plan dat gezamenlijk door de staatssecretaris voor Gelijke kansen, de minister voor Werk, de minister voor Klimaattransitie en Leefmilieu en de sociale partners van Brupartners wordt aangestuurd.

Op 29 juni 2021 heeft de RGVM een advies¹ over dit actieplan uitgebracht.

De Brusselse Raad voor Gelijke kansen tussen vrouwen en mannen (hierna « RGVM ») heeft een adviesaanvraag over de halftijdse monitoring van het Brusselse Plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen ontvangen. Deze monitoring wordt voorgesteld in de vorm van een tabel waarin elke actie, bestuurder, indicator, opvolging van indicatoren, termijn voor de verwezenlijking en de bijgewerkte termijn, alsook het budget worden opgesomd.

Op 3 juli 2023 heeft de RGVM vertegenwoordigers van de staatssecretaris voor Gelijke kansen en Huisvesting gehoord over de stand van zaken en de uitvoering van acties die onder diens bevoegdheden vallen. Vervolgens werden op 4 september 2023 ook vertegenwoordigers van de minister voor Werk, de minister voor Klimaattransitie en Leefmilieu en de staatssecretaris voor Economische transitie door de RGVM over de voortgang van hun acties gehoord.

¹ <http://www.adviesraad-gelijke-kansen.irisnet.be/wp-content/uploads/2021/07/CEFH-AVIS-sur-le-Plan-d%E2%80%99action-r%C3%A9gional-bruxellois-de-soutien-aux-familles-monoparentales-NL.docx.pdf>.

Advies

1. Algemene beschouwingen

1.1 Opvolging van de acties met wisselende geometrie

In zijn advies² over het Actieplan zette **de RGVM** vraagtekens bij de sturing en monitoring die voor elke actie zal worden uitgevoerd, gelet op de veelheid aan acties, maar ook het engagement van de verschillende ministers op dit gebied.

De Raad is derhalve verheugd over de halftijdse oefening die werd gedaan door de kabinetten die dit Plan mede besturen.

Op basis van deze halftijdse monitoring stelt **de RGVM** vast dat de acties en opvolging van wisselende geometrie zijn, in functie van de verschillende ministers. Hij vraagt zich af wat de gevolgen zijn van het niet uitvoeren van acties door bepaalde ministers. Hij vraagt om in de eindmonitoring te analyseren waarom bepaalde acties slechts gedeeltelijk of helemaal niet zijn uitgevoerd.

1.2 Prioritaire uitdagingen

De Raad betreurt dat veel van de voorgenomen acties minder ambitieus blijken dan gepland. Bovendien zijn sommige maatregelen slechts oppervlakkig of « cosmetisch » (met name op het gebied van bewustmaking en voorlichting van het grote publiek en de eenoudergezinnen zelf).

De RGVM is van mening dat dit Plan een kans is om echt dingen te veranderen en de situatie van eenoudergezinnen te verbeteren. Er moet echter worden vastgesteld dat bepaalde acties een aanzienlijk budget krijgen, ook al beantwoorden ze niet aan de prioritaire behoeften van deze gezinnen.

De Raad denkt met name aan actie 29, die tot doel heeft « fietsen te promoten door de genderdimensie en de dimensie van alleenouderschap te integreren ». Voor het project Vélo Solidaire is voor 2023 een budget van meer dan 500.000 euro uitgetrokken. Hoewel **de RGVM** dit initiatief toejuicht, merkt hij op dat dit project niet specifiek gekoppeld is aan de problematiek van alleenstaand ouderschap, maar tot doel heeft het gebruik van de fiets te promoten bij kwetsbare personen, waaronder mogelijk alleenstaande moeders. Hetzelfde geldt voor het Cairgo Bike project, waaraan slechts 8 alleenstaande vaders en 16 moeders op een totaal van 199 projectdeelnemers deelnemen.

De Raad herinnert eraan dat 30% van de gezinnen in Brussel uit alleenstaande ouders bestaat. Hij vraagt dat deze actie (project + opleidingen) zou worden geëvalueerd om na te gaan of ze werkelijk aan een prioritaire vraag van alleenstaande ouders beantwoordt. Indien dit inderdaad het geval is, dringt **de Raad** erop aan dat zou worden gezorgd voor een hoge participatiegraad van alleenstaande moeders aan de aangeboden cursussen, en dat concrete maatregelen zouden worden overwogen en aangenomen om hen in staat te stellen aan deze cursussen deel te nemen.

Aan de andere kant worden andere acties van het Plan die **de Raad** als essentieel beschouwt, helemaal niet uitgevoerd of gewoonweg opgegeven bij gebrek aan financiële en menselijke middelen of politieke ambitie.

² <http://www.adviesraad-gelijke-kansen.irisnet.be/wp-content/uploads/2021/07/CEFH-AVIS-sur-le-Plan-d%E2%80%99action-r%C3%A9gional-bruxellois-de-soutien-aux-familles-monoparentales-NL.docx.pdf>.

De RGVM verwijst in het bijzonder naar actie 3, die oorspronkelijk voorzag in de ontwikkeling van een toolkit voor gemeenten, OCMW's en eerstelijnsactoren, om ervoor te zorgen dat in alle Brusselse gemeenten dezelfde regels zouden worden toegepast. Volgens de informatie die op 4 september 2023 tijdens de uiteenzetting van de halftijdse monitoring van het Plan aan de Raad werd verstrekt, zou deze actie voortaan beperkt blijven tot de organisatie van een studiedag over alleenstaand ouderschap ten behoeve van het personeel van de betrokken OCMW's en diensten. Hoewel het de bedoeling is dat deze studiedag zou worden opgenomen en dat alle schriftelijke en audiovisuele inhoud online beschikbaar zou zijn voor de OCMW's, betreurt **de Raad** enerzijds dat het idee om een toolkit voor gemeenten, OCMW's en eerstelijnsactoren op te stellen, werd opgegeven en anderzijds dat deze studiedag niet verplicht is voor het personeel - inclusief de directies - van de Brusselse OCMW's.

1.3 Raadpleging en coördinatie met andere entiteiten

De RGVM herhaalt dat het belangrijk is om het maatschappelijk middenveld bij de opvolging van de uitvoering van het Plan en de acties ervan te betrekken, door bijvoorbeeld een referentiegroep op te richten waarin de verschillende organisaties en het maatschappelijk middenveld zitting hebben.

De Raad benadrukt ook het belang om bepaalde acties te coördineren met andere entiteiten die werkzaam zijn op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Als één van de doelstellingen van het Plan bijvoorbeeld is om de tewerkstellingsgraad van alleenstaande ouders te verhogen, moet het aanbod aan kinderopvangcentra, ziekenoppassers en crèches op het grondgebied van het Brusselse Gewest worden verbeterd. Daartoe moet de regering handelen in overleg en in coördinatie met de diensten van de GGC, de COCOF en de Federatie Wallonië-Brussel (cf. punt 2.4.).

1.4 Afstemming van het Plan op andere strategische plannen van het Gewest

De Raad herhaalt dat het ook belangrijk is om de samenhang tussen dit Plan en andere strategische plannen op gewestelijk, communautair, nationaal en internationaal vlak te verzekeren. Hij beveelt aan om de samenwerkingen uit te breiden naar andere plannen, zoals het Plan ter bestrijding van armoede en geweld. De acties kunnen worden gebundeld en dienen te worden gecoördineerd om de doelstelling te behalen om deze alleenstaande moeders uit hun bestaansonzekerheid en isolement te halen.

1.5 Belang van statistische gegevens

De RGVM herhaalt dat het belangrijk is om over accurate en actuele statistische gegevens over eenoudergezinnen te beschikken om de beoogde acties met kennis van zaken te kunnen uitvoeren.

In dit verband is **de RGVM** verheugd over de vooruitgang die is geboekt met acties 15 tot 19, die tot een betere analyse en kennis van de situatie van eenoudergezinnen zullen bijdragen.

Voorts acht **de Raad** het van essentieel belang dat alle statistische gegevens over eenoudergezinnen met de gendervariabelen zouden worden gekruist. De genderdimensie vormt immers de kern van de problematiek van eenoudergezinnen en moet bij alle voorgenomen acties in aanmerking worden genomen.

1.6 Evaluatie van het Plan aan de hand van nauwgezette indicatoren

De RGVM vestigt opnieuw de aandacht op het budget, de timing en de indicatoren die de sleutel tot het succes van dit Plan zijn.

De Raad vraagt om nauwgezette en actuele begrotingsindicatoren in de eindmonitoring.

Naast de begrotingsindicatoren is **de RGVM** van mening dat elke actie van het Plan moet kunnen worden geëvalueerd op basis van nauwgezette indicatoren die het mogelijk maken om enerzijds de voortgang van de ondernomen acties en anderzijds de impact van deze acties te beoordelen.

2. Bijzondere beschouwingen

2.1 Eerstelijnsactoren

Met betrekking tot acties 3 (Ontwikkeling van een toolkit voor gemeenten, OCMW's en eerstelijnsactoren) en 5 (Opleiding en bewustmaking van gemeenten en OCMW's over het non-take-up van rechten) betreft **de RGVM** het dat de acties zijn gewijzigd of niet zijn uitgevoerd. Het gaat immers om eerstelijnsactoren voor een kwetsbaar publiek. Het is belangrijk dat er voor hen gecoördineerde acties en maatregelen worden opgezet.

De Raad vestigt de aandacht op het feit dat de beroepen binnen de OCMW's knelpuntberoepen zijn en dat deze helemaal niet aantrekkelijk worden gemaakt. Er zijn dan ook reële uitdagingen met betrekking tot eerstelijnsactoren die rechtstreeks toegang hebben tot en contact hebben met kwetsbare doelgroepen.

De RGVM stelt vast dat veel maatregelen betrekking hebben op eerstelijnsdiensten en dat het niet eenvoudig is om sociale diensten op het terrein te activeren, zoals de OCMW's, die verzadigd zijn. Deze moeilijkheden bij de uitvoering doen vragen rijzen over zowel de middelen die ter beschikking worden gesteld van deze diensten voor kwetsbare groepen, en met name alleenstaande ouders, als over de verantwoordelijkheid van de Brusselse regering.

Naast de operationalisering van een actieplan dat het toelaat de begunstigden te informeren over de verschillende vormen van steun die voor hen beschikbaar zijn, beveelt **de Raad** aan om de nadruk op de automatisering van de rechten te leggen. Het automatiseren van de rechten zou het risico helpen verminderen dat eenoudergezinnen in armoede vervallen als gevolg van het groeiende fenomeen van non-take-up van rechten.

2.2 Opleiding en bewustmaking

Zoals vermeld in zijn advies over het Plan, benadrukt **de RGVM** het belang van opleiding en bewustmaking over alleenstaand ouderschap in het kader van de strijd tegen de non-take-up van rechten en gelijke kansen.

In het kader van de opleiding en sensibilisering van gemeenten en OCMW's over goede praktijken in de strijd tegen de non-take-up van rechten, herhaalt **de Raad** dat de financiële emancipatie van vrouwen afhangt van tewerkstelling en beveelt hij derhalve aan om de opleidings- en sensibiliseringscampagnes uit te breiden in de opleidingsprogramma's van de operatoren van arbeidsinschakeling en opleiding (Actiris, Bruxelles Formation). Hij stelt voor om ook de strijd voor gelijke kansen en tegen ouderlijke en genderstereotypen erin op te nemen.

Met betrekking tot actie 7 (Campagne om het grote publiek te sensibiliseren rond alleenouderschap) betreft **de RGVM** dat 100.000 euro voor een sensibiliseringscampagne en niet voor een gerichte actie is uitgetrokken.

De Raad betreft het dat bij de meeste acties op het gebied van voorlichting en sensibilisering geen rekening wordt gehouden met de digitale kloof. **De RGVM** betreft het met name dat de relevantie van een informatiebrochure op papier voor alleenstaande ouders in twijfel wordt getrokken (actie 1). In deze context van digitale kloof is **de Raad** immers van oordeel dat het aanbieden van een « papieren » brochure zeer zinvol is.

2.3 Toegang tot huisvesting

De RGVM herinnert aan het belang en de waarde om de rol van de gemeenten in de ondersteuning van met name eenoudergezinnen te versterken, in het licht van het structurele huisvestingsprobleem (huisvestingsdienst, gemeentelijk huurbestand, leegstaande woningen met inbegrip van vorderingen, de rol van de SVK's, het maatschappelijk middenveld dat op dit gebied actief is, enz.). **De Raad** benadrukt de relevantie om inzake huisvesting en stedenbouwkunde een globale reflectie te voeren over woningdelen en gegroepeerd wonen, die hulpmiddelen voor eenoudergezinnen zijn, omdat ze bijdragen aan sociale cohesie en helpen om een aantal vaste kosten te verminderen.

De RGVM vraagt om alle maatregelen te bestuderen die het toelaten om nieuwe woonvormen te creëren of zelfs aan te moedigen met het oog op de verbetering van de kwaliteit van de huisvesting, via met name woningdelen. Onder deze maatregelen zou de afschaffing van het statuut van samenwonenden een doeltreffende hefboom in de strijd tegen de bestaansonzekerheid van eenoudergezinnen zijn.

De Raad vraagt dat ook het onderzoek naar openbare en sociale huisvesting het zou toelaten om alle procedures te bevatten en te analyseren, zodat deze zouden kunnen worden aangepast en het personeel dienovereenkomstig zou kunnen worden opgeleid.

Tot slot vestigt **de RGVM** de aandacht op het belang om eigenaars die hun vastgoed verhuren bewust te maken van de situatie van eenoudergezinnen.

2.4 Alleenstaande ouders ondersteunen bij tewerkstelling

De Raad herhaalt dat alleenstaande ouders enkel aan het werk kunnen als er een voldoende en betaalbaar aanbod van kinderopvangdiensten en crèches voor die personen bestaat.

De RGVM is derhalve van mening dat de voorzieningen ter ondersteuning van tewerkstelling in samenwerking met de bevoegde diensten (GGC, Federatie Wallonië-Brussel, gemeenten, enz.) moeten worden bestudeerd en ingevoerd om het aanbod van kinderopvang, crèches, ziekenoppassers, enz. te verbeteren (zie punt 1.3).

In dit verband wenst **de Raad** de rol te benadrukken die het Gewest kan spelen op het gebied van kinderopvang door de GesCo-voorziening in de non-profitsector te mobiliseren. Hij benadrukt echter dat kinderopvangstructuren steeds meer moeilijkheden ondervinden om GesCo-profielen te vinden om in de sector te werken. De profielen die Actiris toestuurt, zijn vaak ongeschikt of de personen zijn niet geïnteresseerd in de arbeidsvoorwaarden van de sector (uurrooster, lonen, ...). De realiteit is dat heel weinig kinderverzorgers werkloos zijn en dus niet aan de GesCo-voorwaarden voldoen. Ook degenen die net hun studie hebben afgerond, vallen niet onder de GesCo-voorziening. GesCo-plaatsen blijven derhalve vacant.

Tot slot werden er in het kader van het Plan Cigogne 2021-2026 om bijkomende opvangplaatsen in Wallonië en Brussel te creëren, zeer weinig projecten op het niveau van het Brussels Gewest ingediend. **De Raad** stelt voor om de uitwisselingen met de Federatie Wallonië-Brussel, het Waals Gewest en het ONE te bevorderen, om de redenen hiervoor te begrijpen en de nodige richtlijnen op te stellen zodat toekomstige projectoproepen een reële impact op het Brussels grondgebied zouden kunnen hebben.

*

* *